

Tentamenfraude door gebruikmaking AI

■ Ton Lamers

mr. dr. A.H. Lamers is als docent onderwijsrecht verbonden aan de Open Universiteit.

E-mail: ton.lamers@ou.nl

Inleiding

Het kon niet uitblijven: vroeg of laat moest in deze rubriek het onderwerp 'tentamenfraude met behulp van Artificial Intelligence (AI)' aan bod komen. Bij deze is het zover. In deze bij-

drage wordt de uitspraak van de Afdeling rechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) van 30 juli 2025 (ECLI:NL:RVS:2025:3585) besproken. Zie kader voor een uitleg over de codering van deze jurisprudentieverwijzing.

Jurisprudentieverwijzing

Naar aanleiding van een lezersvraag wordt kort stilgestaan bij de codering ECLI:NL:RVS:2025:3585. De afkorting ECLI staat voor European Case Law Identifier: een door de Europese Unie in 2010 geïntroduceerd systeem voor uniforme verwijzing naar rechterlijke uitspraken binnen de EU. Een ECLI bestaat uit vijf onderdelen, gescheiden door dubbele punten:

1. ECLI – aanduiding dat het om een ECLI-verwijzing gaat
2. Landcode – NL staat voor Nederland
3. Gerechtscode – identificatie van de rechterlijke instantie. RVS betekent dat de uitspraak is gedaan door de Raad van State, specifiek de Afdeling bestuursrechtspraak
4. Jaar van uitspraak – De uitspraak is gedaan in het jaar 2025
5. Zaaknummer – Uniek nummer dat deze uitspraak identificeert binnen de Raad van State

Deze structuur maakt het mogelijk om uitspraken eenduidig en vindbaar te citeren, ongeacht het nationale rechtssysteem.

De zaak

Een student Rechtsgeleerdheid heeft in het kader van een groepsopdracht werk ingeleverd waarin werd verwezen naar 'bronnen' die bij controle niet bleken te bestaan. Met 'bronnen' wordt in dit geval verwijzingen naar literatuur en jurisprudentie bedoeld. De wijze van verwijzen is in de juridische wereld strikt vastgelegd in de Leidraad voor juridische auteurs, uitgegeven door Wolters Kluwer (gratis beschikbaar als download). Deze bronnen moeten vanzelfsprekend altijd verifieerbaar zijn voor de examinerator. Toen de examinerator vaststelde dat een aantal opgevoerde bronnen niet bestonden, heeft de examinerator navraag bij de student gedaan. De student heeft daarop te kennen gegeven deze bronnen te hebben toegevoegd aan de lijst van de geannoteerde bibliografie. De examinerator heeft een vermoeden van tentamenfraude gemeld bij de examencommissie. Deze examencommissie heeft vervolgens de student 'gehoord'. Tijdens dit hoorgesprek verklaarde de student gebruik te hebben gemaakt van AI.

De examencommissie heeft vervolgens besloten dat de student in strijd met het examenreglement had gehandeld door te frauderen met behulp van AI. Daarbij heeft de examencommissie het geval gekwalificeerd als 'ernstige fraude' en de schrijfpdracht ongeldig verklaard: de student moet het hele vak waarvan deze schrijfpdracht onderdeel was opnieuw volgen. Daarnaast heeft de examencommissie vanwege de 'ernst' van de zaak als nadere straf opgelegd dat de student uitgesloten is van de eerste kans voor twee andere tentamens. De kwalificatie 'ernstige fraude' was mede gebaseerd op het feit dat de student groepsgenoten, die eveneens betrokken waren bij de opdracht, blootstelde aan verdenking van fraude.

De student is tegen dit besluit opgekomen bij het College van Beroep voor de examens (CBE). Het CBE heeft het beroep afgewezen, omdat het de fraude voldoende bewezen en

onderbouwd achtte mede omdat de student tijdens het hoorgesprek zelf had verklaard AI te hebben gebruikt.

De afdeling

De student stelt hoger beroep in tegen het besluit van het CBE bij de Afdeling. Hij betoogt dat het besluit van het CBE onzorgvuldig tot stand is gekomen en ondeugdelijk is gemotiveerd. Daarbij voert hij aan dat hij zich onvoldoende heeft kunnen verdedigen, omdat hij onvoldoende in de gelegenheid is geweest om zich te kunnen verdedigen tegen de beschuldiging van fraude omdat hij voorafgaand aan het hoorgesprek geen relevante stukken heeft ontvangen. Ook stelt de student dat de opgelegde sanctie onevenredig is en dat hem geen cautie (zie kader) is gegeven en hij niet is gewezen op zijn recht op rechtsbijstand tijdens het hoorgesprek.

Cautie

De Cautie is de mededeling die een opzeggende sporsingsambtenaar aan een verdachte (n) moet geven bij aanvang van het verhoor: dat hij niet verplicht is vragen te beantwoorden en het recht heeft om te zwijgen. Dit beginsel is verankerd in het strafrecht en beoogt te voorkomen dat een verdachte aan zijn eigen veroordeling meewerkt.

De Afdeling oordeelt dat sinds de uitspraak van de afdeling van 23 april 2025 (ECLI:NL:RVS:2025:1831) sancties op grond van art. 7.12b lid 2 WHW niet langer als bestraffend worden aangemerkt, maar als 'pedagogisch disciplinaire herstelsancties'. Daardoor is het sinds die uitspraak, met terugwerkende kracht, niet langer verplicht om cautie te geven in fraudezaken onder deze bepaling. Ook stelt de Afdeling dat de examencommissie niet verplicht was tijdens het horen te wijzen op het recht op rechtsbijstand.

Verder stelt de Afdeling vast dat de student tijdig en voldoende is geïnformeerd over het vermoeden van fraude. In de uitnodiging voor het hoorgesprek was specifiek opgenomen dat het vermoeden van fraude was ontstaan doordat bepaalde, specifiek benoemde bronnen, niet bleken te bestaan. Daarnaast beschikte de student zelf over de ingediende opdracht en de instructies voor de opdracht, en de relevante (e-mail)correspondentie met de docent.

De Afdeling acht het bewezen dat de examencommissie buiten redelijke twijfel heeft kunnen vaststellen dat sprake was van fraude. De student heeft immers tijdens het hoorgesprek bij de examencommissie erkend dat hij gebruik heeft gemaakt van AI en dat daardoor niet-bestaande bronnen in de opdracht zijn opgenomen. Het verweer dat hij geen fraudeuze intentie had, wordt verworpen onder verwijzing naar eerdere jurisprudentie van het College van Beroep voor het Hoger Onderwijs (CBHO), de rechtsvoorganger van de Afdeling in onderwijszaken (CBHO 7 januari 2015, 2014/217, r.o. 2.4.2).

De student heeft ook aangegeven dat hij van mening is dat de opgelegde sanctie onevenredig is. Hij betoogt daarbij dat hij niet eerder een sanctie voor fraude opgelegd heeft gekregen en dat de opgelegde sanctie ertoe heeft geleid dat hij meerdere vakken in het daaropvolgende studiejaar niet heeft kunnen volgen. Bovendien is de student van mening dat de examencommissie de fraude onterecht heeft gekwalificeerd als 'ernstig'.

De Afdeling stelt vast dat de kwalificatie 'ernstige fraude' pas is toegevoegd nadat de student in beroep ging tegen het besluit van de examencommissie. Op dit punt krijgt de student gelijk. Het zogenaamde verbod op 'reformatio in peius' houdt in dat een belanghebbende (in dit geval de student) er na het instellen van een rechtsmiddel tegen een besluit niet op achteruit mag gaan. De Afdeling draagt de universiteit op dit punt te corrige-

ren, maar ziet hierin geen aanleiding om het beroep gegrond te verklaren.

Ten aanzien van de vermeende onevenredigheid van de opgelegde herstelsanctie oordeelt de Afdeling dat de opgelegde sanctie passend is. Het gebruik van niet-bestaande bronnen, waarbij literatuur ten onrechte aan bestaande auteurs wordt toegeschreven, is ernstig. Ook neemt de Afdeling het oordeel van het CBE over dat de student zijn medestudenten in gevaar heeft gebracht door ze in een fraudegeval te betrekken terwijl zij daar geen aandeel in hadden.

De Afdeling verklaart het beroep ongegrond.

Terecht of niet?

Vooropgesteld dat ondergetekende geen AI-deskundige is, is dit wel een mooi voorbeeld van hoe AI (nog?) niet werkt. Als men het helemaal plat slaat, kan AI niet meer dan wat er op internet te vinden is en dan is het de kunst om dat op de juiste wijze te ordenen. Hoe dat zich in de toekomst zal ontwikkelen? Ondergetekende weet het niet. Wel is het zo dat het internet ook vol staat met aperte onzin. Het is nu juist de kunst dat een jurist de goede bronnen bij elkaar zoekt om een bepaald betoog goed te onderbouwen. Dat kan de machine blijkbaar (nog) niet.

Wat daar ook van zij, het recht is maar nauwelijks een 'wetenschap' in empirische zin zoals natuurkunde. Het overgrote deel van de bronnen is wat anderen al hebben geschreven. Ondergetekende spreekt dan ook liever van rechtsgeleerdheid dan van rechtswetenschap, maar dat is een persoonlijke voorkeur. Wie juridische stukken moet schrijven, bedient zich daarbij niet zelden van bestaande bronnen om een betoog nader te onderbouwen. Een jurist maakt eigenlijk voortdurend gebruik van het werk van anderen om zijn werk te 'stutten'. Alsdan is het van het grootste belang dat de gebruikte bronnen goed en exact zijn. Wie even een tekstje laat maken door AI en denkt

dat het dan wel voor een goede juridische tekst kan doorgaan, vergist zich en heeft vooralsnog een te groot vertrouwen in AI.

In dit geval heeft de examencommissie een forse disciplinaire herstelsanctie opgelegd nu het een eerste vergrijp betreft. De nadere onderbouwing van deze disciplinaire herstelsanctie is echter wel te begrijpen. De student heeft met zijn handelen ook de medestudenten met wie hij samen de opdracht maakte in gevaar gebracht, want ook zij zijn enige tijd van fraude verdacht geweest en dat wil je niet op je CV bij de examencommissie.

Tot slot dient te worden opgemerkt dat het verweer dat aan de student geen cautie is verleend toch wel grotesk is. Ten eerste betreft het een rechtenstudent die heel goed moet weten dat alles wat je in de procedure zegt tegen je gebruikt gaat worden en ten tweede omdat de rechtsbijstandverlener die de student in de procedure bij stond beter had moeten weten. De uitspraak van 23 april 2025 (ECLI:NL:RVS:2025:1831) was weliswaar in dezelfde periode als de hier besproken uitspraak maar het was al lang duidelijk dat de bevoegdheid van de examencommissie om in het geval van fraude een sanctie op te leggen geen bestuurlijke sanctie is maar een disciplinaire maatregel van bestuurlijke aard. ■

Gesignaleerd

Rijexamen: tussentijdse toets keert terug door kortere wachttijden in Zeeland en Limburg
Regio online, 27 oktober 2025 21:00.

Rijexamen-kandidaten in Zeeland en Limburg hebben goed nieuws gekregen! Vanaf 1 januari 2026 is het in deze provincies weer mogelijk om de felbegeerde tussentijdse toets af te leggen. Dit is een direct gevolg van de succesvolle daling van de reserveringstermijnen voor het examen.

De maatregel komt nadat de tussentijdse toets tijdelijk was afgeschaft om examinatoren meer tijd te geven voor het rijexamen zelf. Door deze inspanningen zijn er sinds april 2025 maar liefst 36.000 meer examens afgenomen dan in een normale periode. Een enorm succes in de strijd tegen de lange wachttijden!

Minister Robert Tieman (Infrastructuur en Waterstaat) is zeer tevreden met de voortgang. Hij benadrukt dat kandidaten in sommige regio's vorig jaar nog 23 weken moesten wachten op hun rijexamen. Die termijn is inmiddels landelijk teruggebracht tot maximaal zeven weken – een fantastische verbetering! Zeeland en Limburg scoren zelfs zo goed dat zij de primeur hebben om de tussentijdse toets terug te zien komen.

Lees verder op: <https://regioonline.nl/binnenland/rijexamen-tussentijdse-toets/>